

УДК 364-787.4:364.65(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.10>

Тетяна ЗАХАРІНА

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Україна, 01601

ORCID: 0000-0003-0357-7457

Бібліографічний опис статті: Захаріна, Т. (2025). Технології та форми соціальної роботи із ветеранами російсько-української війни в інституційних закладах. *Ввічливість. Humanitas*, 2, 67–75, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.10>

ТЕХНОЛОГІЇ ТА ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядаються технології та форми соціальної роботи з ветеранами в інституційних закладах. Здійснено аналіз наукових праць з проблеми дослідження з метою розроблення структурно-функціональної моделі соціальної роботи з ветеранами та виявлення ефективних технологій і форм соціальної роботи з даною соціальною групою.

Мета дослідження, висвітленого в статті, полягає у теоретичному аналізі поняття «технологія соціальної роботи з ветеранами» та розробленні структурно-функціональної моделі технологій соціальної роботи із ветеранами та форм роботи із зазначеною категорією клієнтів в інституційних закладах.

Досягнення поставленої мети дослідження було здійснено за допомогою методів структурно-логічного аналізу наукових джерел, що дозволило з'ясувати сучасні технології та форми соціальної роботи з ветеранами та розробити технології та форми соціальної роботи із ветеранами в інституційних закладах України.

Новизна дослідження полягає у розробленні структурно-функціональної моделі, технологій та форм соціальної роботи з ветеранами в інституційних закладах.

У висновках підтверджено, що розроблення і впровадження технологій соціальної роботи з ветеранами в інституційних закладах є важливим процесом підтримки ветеранів у процесі їх соціальної реінтеграції. Урахування всіх структурних компонентів структурно-функціональної моделі дозволяє якісно організувати процес роботи соціального працівника з ветераном у процесі його повернення у невоєнний соціум. Обґрунтовано, що технології та форми соціальної роботи із ветеранам повинні враховувати потреби ветеранів та розроблятися із урахуванням комплексного підходу до проблеми підтримки ветеранів у процесі їх повернення у невоєнний соціум.

Ключові слова: технології соціальної роботи, форми соціальної роботи соціального працівника, соціальний працівник, соціальна робота в інституційних закладах, реінтеграційне середовище, модель технологій соціальної роботи.

Tetiana ZAKHARINA

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department Social Rehabilitation and Social Pedagogy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 64/13 Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine, 01601

ORCID: 0000-0003-0357-7457

To cite this article: Zakharina, T. (2025). Tekhnolohii ta formy sotsialnoi roboty iz veteranamy rosiisko-ukrainskoi viiny v instytutsiinykh zakladakh [Technologies and forms of social work with veterans of the Russian-Ukrainian war in institutional settings]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2, 67–75, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.10>

TECHNOLOGIES AND FORMS OF SOCIAL WORK WITH VETERANS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN INSTITUTIONAL SETTINGS

The article examines technologies and forms of social work with veterans in institutional settings. An analysis of scientific works on the research problem was carried out in order to develop a structural-functional model of social work with veterans and identify effective technologies and forms of social work with this category of clients.

The purpose of the study covered in the article is to theoretically analyze the concept of «technology of social work with veterans» and develop a structural-functional model of technologies of social work with veterans and forms of work with the specified category of clients in institutional settings.

The goal of the study was carried out using methods of structural-logical analysis of scientific sources, which allowed to clarify modern technologies and forms of social work with veterans and develop technologies and forms of social work with veterans in institutional settings of Ukraine.

The novelty of the study lies in the development of a structural-functional model, technologies and forms of social work with veterans in institutional settings.

The conclusions confirm that the development and implementation of technologies for social work with veterans in institutional settings is an important process of supporting veterans in the process of their social reintegration. Taking into account all structural components of the structural-functional model allows for a high-quality organization of the process of work of a social worker with a veteran in the process of his return to civilian society. It is substantiated that technologies and forms of social work with veterans should take into account the needs of veterans and be developed taking into account a comprehensive approach to the problem of supporting veterans in the process of their return to civilian society.

Key words: *technologies of social work, forms of work of a social worker, social worker, social work in institutional settings, reintegration environment, model of technology of social work.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах актуалізується проблема підтримки і допомоги різних соціальних груп, які опинились у скрутній життєвій ситуації, що обумовлено викликами, які породжено російсько-українською війною. Особливої уваги заслуговує проблема, що пов'язана із процесом повернення ветеранів у невоєнний соціум. Останнім часом науковий пошук вчених сфокусовано у площині дослідження проблем соціальної адаптації, реабілітації та реінтеграції ветеранів, оскільки проблема допомоги і підтримки ветеранів є нагальною у сучасному соціумі і потребує вирішення як на теоретичному так і на практичному рівнях.

На рівні держави організовуються заходи інституційного змісту, що передбачають створення центрів ветеранського розвитку, ветеранських хабів, центрів підтримки ветеранів у межах яких реалізуються ініціативи, дії, що забезпечують реалізацію соціальної політики, соціальних проєктів чи програм. Зазначене визначає проблему, яка пов'язана із процесом організації соціальної роботи із ветеранами в умовах функціонування ветеранських центрів, а саме технологічним аспектом процесу соціальної роботи із ветеранами. У зв'язку з цим посилюється увага до розроблення технологій соціальної роботи із ветеранами, що є суттєво важливим у контексті функціонування центрів ветеранського розвитку, основною метою діяльності яких є підтримка, допомога та створення умов для успішного процесу реінтеграції ветеранів у невоєнний соціум.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми соціальної роботи із ветеранами у технологічному аспекті в інститу-

ційних закладах є досить актуальним і потребує комплексного підходу до її вирішення. Науковці із різною активністю порушують проблему соціальної роботи із ветеранами через призму пошуку інноваційних технологій та форм роботи із зазначеною соціальною групою. Здійснений аналіз вітчизняних наукових праць Н. Заверико (Заверико, 2004), М. Михаліченко та Я. Рудик (Михаліченко & Рудик, 2016), Т. Надвинична (Надвинична, 2013), А. Полянничко (Полянничко, 2020), О. Федоренко (Федоренко, 2020), О. Янкович (Янкович, 2015) переконує, що в Україні існує достатній досвід впровадження власних і зарубіжних технологій у процес соціальної роботи із ветеранами. Означене, спонукає нас до аналізу змістовного наповнення поняття «технологія». Науковець Н. Заверико у власній науковій публікації переконує, що технології соціальної роботи визначають особливості взаємодії соціального працівника і клієнта з метою створення умов для його самореалізації, соціалізації та саморозвитку (Заверико, 2004). Учена А. Полянничко, досліджуючи поняття «технологія», розглядає його через призму прийомів, методів та впливів, що використовує соціальний педагог у роботі з клієнтом з метою вирішення проблем клієнта, створюючи умови для його підтримки (Полянничко, 2020). Заслуговує на увагу, запропоноване визначення поняття «технологія» науковцем Т. Надвинична, оскільки учена технологію розглядає «як спосіб професійного впливу на особистість для забезпечення оптимізації функціонування при можливому тиражуванні певної системи впливу» (Надвинична, 2013). Здійснений теоретичний аналіз наукових доробків учених сприяв розробленню авторського визна-

чення поняття «технологія соціальної роботи» у контексті соціальної роботи із ветеранами – це *система форм, методів та засобів, послідовність виконання яких забезпечує організацію процесу повернення ветеранів у невоєнний соціум шляхом задоволення їх потреб, надання соціальних послуг, визначенню їх реінтеграційного потенціалу і потенціалу всіх суб'єктів процесу реінтеграції* (Захаріна, 2024). Запропоноване визначення надає можливість поняття «технологія соціальної роботи із ветеранами» розглядати у площині трьох векторів: як професійна діяльність соціального працівника у процесі роботи із ветераном (М. Дичківська (2013), А. Нісімчук (2000), Н. Рудницька та М. Сириця (2010); як послідовність певних дій, що сприяє вирішенню проблем ветеранів О. Янкович, Ю. Беднарек та А. Анджесівська (2015); як системне мислення, що передбачає використання комплексного підходу у процесі роботи із ветераном І. Мамчур (2012), М. Михайліченко та Я. Рудик (2016), Шатковська (2011).

Здійснений аналіз наукових праць переконує, що технологія соціальної роботи із ветераном – це інструмент, який використовує соціальний працівник у своїй професійній діяльності з метою допомоги і підтримки ветеранів у процесі повернення їх у невоєнний соціум.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі поняття «технологія соціальної роботи з ветеранами», розробленні структурно-функціональної моделі технологій соціальної роботи із ветеранами та форм роботи із зазначеною категорією клієнтів в інституційних закладах.

Методологія дослідження. У процесі дослідження було застосовано методи структурно-логічного аналізу наукових джерел, що дозволило з'ясувати сучасні технології та форми соціальної роботи з ветеранами та розробити технології та форми соціальної роботи із ветеранами в інституційних закладах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема повернення ветеранів у невоєнний соціум спонукає науковців і практиків до пошуку ефективних технологій соціальної роботи, які сприяють ефективному входженню ветерана у сучасне суспільство. Починаючи із 2023 року, за ініціативою Міністерства у справах ветеранів України в Україні впроваджується проєкт – створення Центрів ветеранського розвитку на базі закладів вищої освіти,

що є «важливим кроком у в процесі формування й реалізації державної політики в сфері професійної адаптації, зайнятості, підвищення конкурентноспроможності на ринку праці ветеранів та членів їх сімей» (Захаріна, 2024). Основними завданнями діяльності Центрів ветеранського розвитку визначено: забезпечення соціально-психологічного супроводу та правової підтримки; проведення профорієнтаційної роботи: первинне та поглиблене профілювання; інформаційні та консультаційні послуги, сприяння розробленню індивідуальних програм зайнятості тощо; координаційна робота задля підтвердження професійних кваліфікацій, здобутих шляхом неформального/інформального навчання; координаційна робота в реалізації навчальних (освітніх) програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; взаємодія з суб'єктами освітніх послуг та суб'єктами господарювання, які надають послуги з посередництва в працевлаштуванні, зайнятості/самозайнятості; реалізація програм дорадництва та менторства, сприяння розвитку ветеранських підприємницьких ініціатив (офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів України, 2022).

Реалізація визначених напрямів спонукає до пошуку ефективних технологій соціальної роботи з ветеранами у межах функціонування Центрів ветеранського розвитку. Розробляючи технології соціальної роботи з ветеранами, ми використовуємо критерії технологічності: системність, керованість, ефективність та відтворюваність, що дозволяє розглядати діяльність соціального працівника через призму певних узгоджених дій, системне мислення та процес результатом якого є досягнення поставлених цілей. Важливим при розробленні технологій соціальної роботи із ветеранами є врахування таких компонентів, як змістовний та процесуальний, оскільки змістовний компонент передбачає теоретичне обґрунтування процесу створення реінтеграційного середовища в умовах Центрів, а процесуальний – консолідацію зусиль всіх інституційних суб'єктів процесу реінтеграції та реалізацію технологій соціальної роботи.

Трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні та породжені ними виклики змушують розширювати сферу пізнання соціальної роботи і орієнтуватися не на теорії поведінки

особистості, а на теорії соціальної роботи з нею. Враховуючи даний підхід до класифікації технологій соціальної роботи, соціальна робота здійснюється на всіх рівнях життєдіяльності особистості і носить комплексний характер і потребує міждисциплінарного підходу до вирішення проблем клієнтів.

Зазначене спонукає до розроблення комплексу технологій соціальної роботи із ветеранами в інституційних закладах, який визначає загальну технологію реінтеграції ветеранів у невоєнний соціум та відображає її структурно-функціональний зміст (рис.1).

Розроблена нами структурно-функціональна модель орієнтована на системну роботу всіх інституційних суб'єктів процесу соціальної реінтеграції ветеранів шляхом забезпечення комплексної допомоги і підтримки ветеранів в інституційних закладах. У зв'язку з цим в інституційних закладах створюється реінтеграційне середовище, яке складається із соціальної, комунікативної, освітньої та інформаційної складових, які є взаємозалежними та функціонують на основі особистісно-орієнтованого підходу. Діяльність соціального працівника в реінтеграційному середовищі передбачає оцінку потреб ветеранів, що слугує основою для психологічної та соціальної допомоги, соціального супроводу, правової підтримки та соціальної реабілітації. Виявлені потреби і проблеми ветеранів сприяють вибору технологій соціальної роботи із ветеранами.

Нами розроблено технології соціальної роботи із ветеранами, які визначають особливості взаємодії соціального працівника з ветераном у процесі їх повернення у невоєнний соціум: активізації та мобілізації; співробітництва; структуризації; медіації; моніторингу; навчально-методичного забезпечення; особистісно-орієнтована технологія; інформаційна; проєктування; дослідницької діяльності; комунікативна; технологія навчання; технологія створення середовища, технологія case study, що в комплексі визначають єдину технологію соціальною роботи із ветеранами. Впровадження зазначених технологій відбувається на основі принципів індивідуального, міждисциплінарного підходів та континуальності. Результатом впровадження технологій соціальної роботи із ветеранами є їх адаптація до цивільного життя, реінтеграція у невоєнний соціум, працевлашту-

вання, що сприяє підвищенню їх психологічного та соціального благополуччя.

У межах структурно-функціональної моделі нами визначено технології соціальної роботи із ветеранами. У контексті дослідження зацентровано увагу на трьох технологіях соціальної роботи із ветеранами, що впливають на процес їх повернення у невоєнний соціум: технологія активізації та мобілізації, технологія співробітництва, особистісно-орієнтована технологія.

Технологія активізації та мобілізації стала предметом дослідження таких вчених, як Т. Авельцева (2006), О. Безпалько (2006), Н. Мацевко (2006) та інших. Науковці зазначену технологію розглядали через призму «залучення громадян до прийняття певних рішень у громадах, де вони мешкають, з метою вирішення проблем громад» (Безпалько, Авельцева&Мацевко, 2006, с.12). Перевагою даної технології є активізація внутрішнього потенціалу ветеранів, залучення їх до життя громади, стимулювання їх до самостійності в самореалізації, мобілізація їх внутрішніх ресурсів, що сприятиме досягненню поставлених цілей, розвитку їх реінтеграційного потенціалу, доступу до ресурсів та послуг, які сприяють соціальній реінтеграції. Варто зацентувати увагу на тому, що низька мотивація до змін у особистісному та професійному житті, участі у заходах, апатія, емоційно нестабільний стан, підвищена тривожність, апатичний психологічний стан сприятимуть тому, що ветерани не зможуть інтегруватися у суспільство через низький рівень їх інтегрованості. Саме тому, ефективність використання технології активізації можлива завдяки таким методам, як мотиваційні тренінги, розвиток навичок самоорганізації та самокерування, створення сприятливого середовища для розвитку, методи підтримки громади та наявність ресурсів реінтеграційного середовища та інші.

Наступна технологія – це *технологія співробітництва*. Технологія співробітництва не є результатом досліджень конкретних науковців, а є практичною стратегією, що застосовується в різних сферах. Ідеї співробітництва та колективної роботи досліджували такі науковці, як О. Федоренко (2020), М. Гладун та М. Сабліна (M.Gladun & M.Sablina, 2018), Г. Бриль (2013), Т. Александрович (2019). Науковці технологію співробітництва розглядали через призму нала-

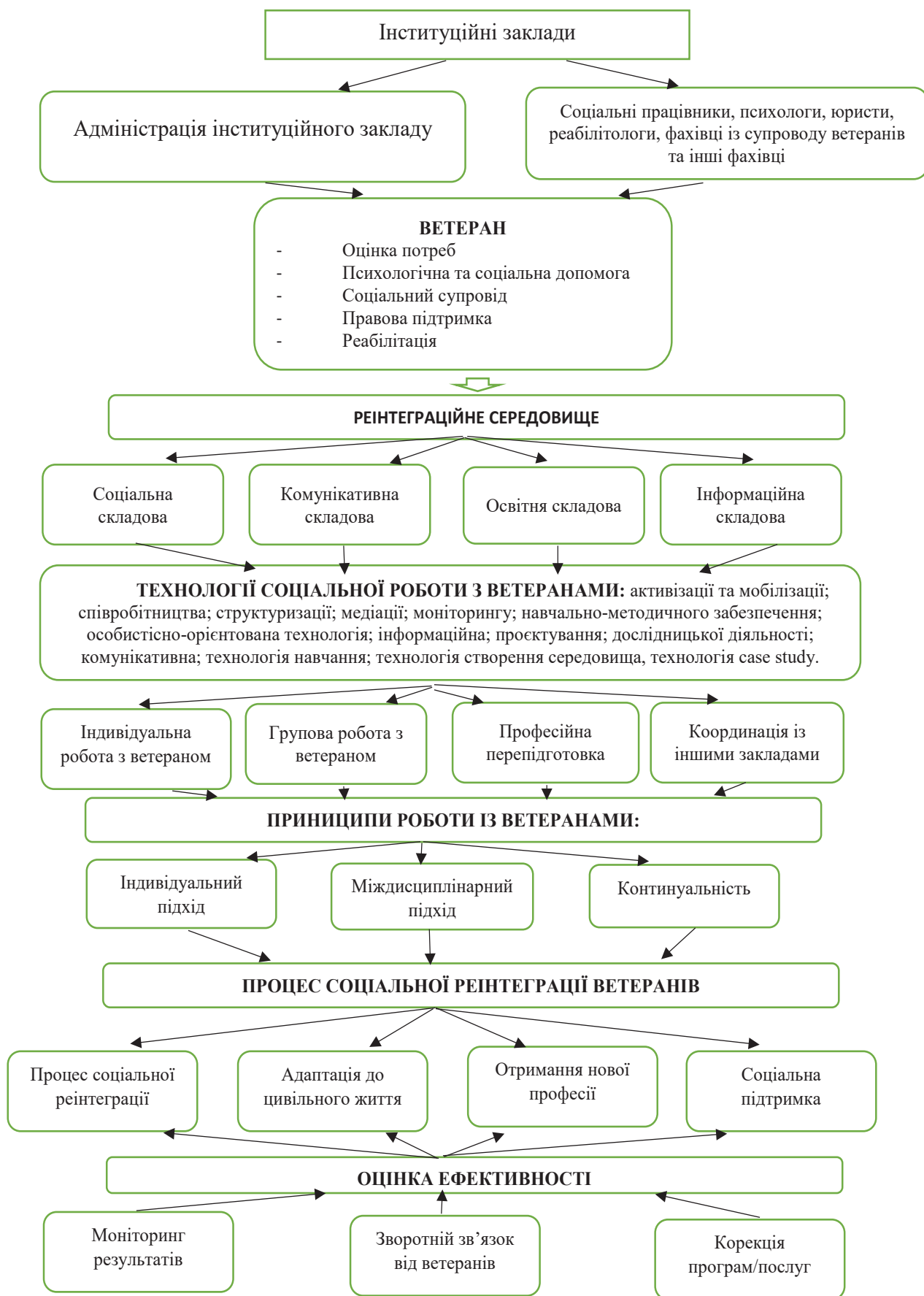

Рис. 1. Структурно-функціональна модель технології соціальної роботи з ветеранами в інституційних закладах

годження ефективної командної роботи шляхом розроблення принципів успішної співпраці.

Основою даної технології є консолідована взаємодія всіх інституційних суб'єктів процесу реінтеграції ветеранів з метою створення умов для ефективного процесу їх соціальної реінтеграції. Ефективність зазначеної технології визначається такими принципами, як: спільна мета (допомога і підтримка ветеранів); взаємодопомога (консолідована співпраця з метою вирішення завдань та розв'язання питань, які пов'язані із процесом повернення ветеранів у невоєнний соціум); взаємозалежність (дії кожного суб'єкта процесу реінтеграції ветеранів впливають на загальний результат); взаємовплив; відкритість. Технологія співробітництва сприяє не тільки ефективному процесу організації реінтеграційного середовища у інституційних закладах, але і встановленню комунікативних зв'язків між ветеранами шляхом залучення до спільних групових заходів.

Досить важливою технологією соціальної роботи із ветеранами є *особистісно-орієнтована технологія*. До науковців, які займалися теоретико-методологічним обґрунтуванням особистісно-орієнтованої технології відносять І.Беха (1998), М. Гриньова (2014), С. Сисоєву (2003), М. Чепіль (2012). Зазначена технологія базується на індивідуальних потребах та інтересах ветеранів та спрямована на індивідуальний розвиток ветерана та мотивації їх до змін у житті, навчанні, саморозвитку. Незаперечною перевагою даної технології є її орієнтація на індивідуальний підхід до кожного ветерана з урахуванням досвіду ветеранів, віку ветеранів, особливостей індивідуального розвитку, що слугує основою для розроблення групових заходів, програм професійної перепідготовки, підвищення кваліфікації, тренінгів тощо. Реалізація зазначеної технології відбувається завдяки таким методам, як метод проєктної діяльності, методи групової роботи; методи інтерактивного навчання.

У контексті нашого дослідження важливим є обґрунтування доцільності використання розглянутих технологій соціальної роботи із ветеранами в інституційних закладах. У структурно-функціональні моделі технологій соціальної роботи із ветеранами ми визначили структурним компонентом – організація реінтеграційного середовища в інституційних

закладах. Реінтеграційне середовище ми розглядаємо через призму наявності таких структурних компонентів, як соціальне середовище, комунікативне, інформаційне та освітнє, що визначає ефективність здійснення соціальної роботи із ветеранами. Зазначене спонукає до розроблення форм роботи з ветеранами, відповідно до визначених структурних компонентів реінтеграційного середовища.

Першим компонентом нами визначено *соціальне середовище*, що передбачає консолідовану співпрацю державних та громадських інституцій з метою здійснення ефективної соціальної роботи із ветеранами для задоволення їх потреб на всіх рівнях їх життєдіяльності. Нами визначено форми та методи соціальної роботи, які є доцільними в межах функціонування компоненту соціальне середовище: open space «Реінтеграція ветеранів гібридної війни: виклики та перспективи»; зустрічі з інституційними суб'єктами реінтеграційного процесу з метою вироблення напрямів співпраці; семінари з інституційними суб'єктами реінтеграційного процесу та науково-педагогічними працівниками; ярмарок вакансій; бізнес-форуми; фандрайзингові методи; пітчиги бізнес-проєктів ветеранів; забезпечення фінансової підтримки start up ветеранів шляхом залучення інвесторів до процесу оцінювання та захисту бізнес-планів; соціально-психологічне консультування; бізнес-консультування; юридичне консультування; консультування з питань працевлаштування.

Наступний компонент – це *комунікативне середовище*, що передбачає налагодження комунікативних зв'язків ветерана у площині взаємодії «ветеран-ветеран», «ветеран-соціальний працівник», «ветеран-родина», «ветеран-побратими», «ветеран-роботодавці», «ветеран-друзі» та інші. На зміст і способи комунікації ветерана вплинув їх досвід участі у бойових діях, що спричинило зміну кола їх спілкування. Саме створення умов для налагодження ефективної комунікації ветерана із значущими для нього особистостями є важливим у процесі їх повернення у невоєнний соціум, оскільки зазначене сприяє поліпшенню емоційного стану ветеранів і їх успішній реінтеграції в сучасний соціум.

Нами визначено форми та методи соціальної роботи, які є доцільними в межах функціонування компоненту соціальне середовище: зустрічі випускників з ветеранами, які прохо-

дять навчання з метою надання менторської підтримки; виставки (фото, велопробігів, творчих робіт, продуктів їх діяльності); збір історій успіху ветеранів; зустрічі з представниками бізнесу; менторська підтримка ветеранів за підходом «рівний-рівному»; соціально-психологічний тренінг; круглий стіл; презентації; майстер-класи; програми; аукціони (методичні, інтелектуальні, професійні тощо); дискусії з проблемної теми; прес-конференції; турніри; брифінги; конкурси.

Досить важливою складовою є *освітнє середовище*, що передбачає створення умов для професійної перепідготовки ветеранів на спеціальності, які користуються попитом на ринку праці з метою їх подальшого працевлаштування. Зазначимо форми і методи, які сприяють формуванню комунікаційної компоненти реінтеграційного середовища: лекція (проблемна, бінарна, лекція-візуалізація, лекція з наперед запланованими помилками, лекція-конференція та ін.), інтерактивна лекція суб'єкт-суб'єктної взаємодії; практичні заняття практико-орієнтованого характеру; семінарські заняття (дискусійний клуб, диспут); навчальні проєкти (випускна робота); науковий гурток; круглий стіл; майстер-клас; наукові конференції; семінари; тренінги з розробки технологій індивідуального плану працевлаштування, особистого резюме, відеорезюме ветеранів; тренінг з розробки технологій, стратегій, методів організації бізнес-практик ветеранів; навчально-методичні праці; зумінар для ветеранів і членів їх родини «Нормативно-правове регулювання соціального захисту ветеранів гібридної війни»; тренінг-семінар для членів родин та близького оточення з метою інформування про їх роль у реінтеграційному процесі; серія тренінгів «Психологічні особливості ветерана та специфіка роботи з даною категорією».

Наступна складова – це *інформаційне середовище*, що передбачає створення інформаційної мережі для інформування ветеранів про актуальні ресурси громади, що сприяють їх підтримці. Основними формами і методами нами визначено такі: створення сторінки в соціальних мережах з метою висвітлення та популяризації результатів реінтеграційних заходів у громаді; співпраця з місцевими та всеукраїнськими ЗМІ; розміщення інформації на сайтах ЗВО та суб'єктів реінтеграційного процесу та інші.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі аналізу проведеного теоретичного дослідження можна зробити висновок, що розроблення і впровадження технологій соціальної роботи з ветеранами в інституційних закладах є важливим процесом підтримки ветеранів у процесі їх соціальної реінтеграції. Урахування всіх структурних компонентів структурно-функціональної моделі дозволяє якісно організувати процес роботи соціального працівника з ветераном у процесі його повернення у невоєнний соціум. Водночас важливим є створення реінтеграційного середовища в інституційних закладах, що передбачає функціонування соціального, інформаційного, комунікативного та освітнього середовища. Технології та форми соціальної роботи із ветеранам повинні враховувати потреби ветеранів та розроблятися із урахуванням комплексного підходу до проблеми підтримки ветеранів у процесі їх повернення у невоєнний соціум.

Дане теоретичне дослідження може бути початком для різноаспектних і комплексних досліджень проблеми розроблення ефективних технологій соціальної роботи із ветеранами. Крім того, дослідження може сприяти пошуку більш актуальних, інноваційних моделей підтримки ветеранів у процесі їх повернення у невоєнний соціум.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрович Т. Педагогіка співробітництва як необхідна складова сучасних технологій навчання. *Спеціальний тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору"*, 2019, 4, Том II (84), 8-18М. URL: <https://surl.li/fkagwa>
2. Безпалько О. Технології активізації громади. *Методичний посібник*. Т.П. Авельцева. Н.І. Мацевко (упор); у О.В. Безпалько (ред.). Київ. Наук. світ., 2006. 90 с.
3. Дітковська Л. Інформаційно-комунікаційні технології у фаховій підготовці соціальних працівників. Зб. наук. праць Хмельницького ін-ту соц. технол. Ун-ту «Україна». Хмельницький. ХІСТ, 2013. №7, С. 78–81.
4. Заверико Н. Теоретичні засади соціально-педагогічної технології роботи з підлітками. *Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління*, 2004, №11, С. 81–87.

5. Захаріна Т. Теоретико-методичні засади соціальної реінтеграції ветеранів російсько-української війни у закладах вищої освіти : дис. д-ра пед. Наук : 13.00.05. Київ, 2024. 672 с.
6. Зверева І., Безпалько О., Лактіонова Г. Соціальна робота в Україні. *Навч. Посібн.* Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
7. Мамчур І. Сутність та умови технології ігрової взаємодії в розвитку самопізнання старшокласників. *Наукові записки «Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка». Серія: Педагогічні науки.* 2012. №107 (2), С. 8–15.
8. Михайліченко М., Рудик Я. Освітні технології. *Навч. Посібн.* ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
9. Надвинична Т. Технології здійснення ефективної соціальної роботи. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, Психологічні науки.* 2013. №3. С. 3–33.
10. Нісімчук А., Падалка О., Шпак С. Сучасні педагогічні технології. *Навч. Посібн.* Просвіта, 2000. 368 с.
11. Освітні технології. *Навч.-метод. посіб.* / за заг ред. Пехота О.М. Київ. АСК, 2002. 255 с.
12. Положення про Міністерство у справах ветеранів України. 2020, № 276. URL: <http://surl.li/escmf>
13. Рудницька Н., Синиця М. Педагогічні технології в початковій школі. *Методичні рекомендації.* Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 87 с.
14. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду : навчально-метод посібник/ за заг ред. А.Полянничко, А. Кирилук. ФОП Цьома, 2020. 336 с.
15. Федоренко О. Особливості педагогіки співробітництва як інноваційної технології навчання в закладах вищої освіти. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ).* Харків : ХНУВС, 2020. С. 494–497.
16. Шатковська Г. Педагогічні технології фундаменталізації навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Педагогіка. Соціальна робота,* 2011. №22, 193–197.
17. Янкович О., Беднарек Ю., Анджесівська А. *Освітні технології сучасних навчальних закладів.* ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

REFERENCES:

1. Aleksandrovych, T. (2019). Pedahohika spivrobitnytstva yak neobkhidna skladova suchasnykh tekhnolohii navchannia [Pedagogy of cooperation as a necessary component of modern learning technologies]. *Spetsialnyi tematychnyi vypusk "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru"*, 4, Tom II (84), 8-18M. Hrynova (2014). [in Ukrainian].
2. Bezpalko, O. (2006). Tekhnolohii aktyvizatsii hromady. Metodychnyi posibnyk. T.P. Aveltseva. N.I. Matsevko (upor); O.V. Bezpalko (red.). [Community activation technologies.]. *Metodychnyi posibnyk.* T.P. Aveltseva. N.I. Matsevko (upor); O.V. Bezpalko (red.). Kyiv. Nauk. svit. [in Ukrainian].
3. Ditkovska, L. (2013). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u fakhovii pidhotovtsi sotsialnykh pratsivnykiv. [Information and communication technologies in the professional training of social workers]. *Zb. nauk. prats Khmelnytskoho in-tu sots. tekhnol. Un-tu «Ukraina».* Khmelnytskyi. KhIST, 7, 78–81. [in Ukrainian].
4. Zaveryko, N. (2004). Teoretychni zasady sotsialno-pedahohichnoi tekhnolohii roboty z pidlitkamy [Theoretical foundations of socio-pedagogical technology of work with adolescents.]. *Sotsiolohiia. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika.* Upravlinnia, 11, 81–87. [in Ukrainian].
5. Zakharina, T. (2024). Teoretyko-metodychni zasady sotsialnoi reintehratsii veteraniv rosiisko-ukrainskoi viiny u zakladykh vyshchoi osvity. [Theoretical and methodological principles of social reintegration of veterans of the Russian-Ukrainian war in higher education institutions]. *dys. d-ra ped. Nauk : 13.00.05.* Kyiv, 672 s. [in Ukrainian].
6. Zvierieva, I., Bezpalko, O. & Laktionova H. (2004). Sotsialna robota v Ukraini. [Social work in Ukraine]. *Tsentr navchalnoi literatury.* [in Ukrainian].
7. Mamchur, I. (2012). Sutnist ta umovy tekhnolohii ihrovoi vzaiemodii v rozvytku samopiznannia starshoklasnykiv [The essence and conditions of game interaction technology in the development of self-knowledge of high school students]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seria: Pedahohichni nauky,* 107 (2), 8 –15. [in Ukrainian].
8. Mykhailichenko, M., & Rudyk, Ya. (2016). Osvitni tekhnolohii. [Educational technologies]. *SP «KOMPRYNТ».* [in Ukrainian].
9. Nadvynychna, T. (2013). Tekhnolohii zdiisnennia efektyvnoi sotsialnoi roboty. [Technologies for implementing effective social work]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Psykholohichni nauky,* 3, 3–33. [in Ukrainian].
10. Nisimchuk, A. Padalka, O., & Shpak, S. (2000). Suchasni pedahohichni tekhnolohii [Modern pedagogical technologies]. *Prosvita.* [in Ukrainian].
11. Piekhot, O. (red.) (2002). Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]. *A.S.K.* [in Ukrainian].

12. Polozhennia pro Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. [Regulations on the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine]. № 276 (2020). Retrieved from: <http://surl.li/ecmfc> [in Ukrainian].
13. Polianychko, A., & Kyryliuk, A. (2020). Tekhnolohii sotsialnoi roboty i sotsialnoi dopomohy v umovakh transformatsiinoho period [Technologies of social work and social assistance in the context of a transformation period]. *FOP Tsoma*. [in Ukrainian].
14. Rudnytska, N., & Synytsia, M. (2010). Pedahohichni tekhnolohii v pochatkovii shkoli [Pedagogical technologies in primary school]. *Metodychni rekomendatsii. Vyd-vo ZhDU im. I. Franka*. [in Ukrainian].
15. Fedorenko, O. (2020). Osoblyvosti pedahohiky spivrobotnytstva yak innovatsiinoi tekhnolohii navchannia v zakladakh vyshchoi osvity [Peculiarities of collaborative pedagogy as an innovative learning technology in higher education institutions]. *Shliakh uspiyku i perspektyvy rozvytku (do 26 richnytsi zasnuvannia Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav)*. Kharkiv: KhNUVS, 494-497. [in Ukrainian].
16. Shatkovska, H. (2011). Pedahohichni tekhnolohii fundamentalizatsii navchannia [Pedagogical technologies for fundamentalizing learning]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: Seriya Pedahohika. Sotsialna robota*, 22, 193–197. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_22_70 [in Ukrainian].
17. Yankovych, O., Bednarek, Yu., & Andzheievska, A. (2015). Osvitni tekhnolohii suchasnykh navchalnykh zakladiv [Educational technologies of modern educational institutions]. *TNPU im V. Hnatiuka*. [in Ukrainian].